

Vapaaehtoistoiminnan aseman edistäminen ikääntyvässä yhteiskunnassa.

Vapaa! -Fri! -hankkeen väliraportti

Oikeusministeriö on pyytänyt sisäministeriöltä lausuntoa Vapaa! -Fri! -hankkeen väliraportista. Hanke liittyy Sosiaali- ja Terveysministeriön koordinoimaan kansalliseen ikäohjelmaan ja sen tavoitteena on edistää vapaaehtoistoiminnan asemaa ikääntyvässä yhteiskunnassa. Lisäksi hanke toteuttaa oikeusministeriön koordinoiman kansallisen demokratiaohjelman 225 toimeenpanoa. Hankkeen väliraportissa kuvaillaan hankkeessa esiin nousseita havaintoja vapaaehtoistoiminnan tilasta Suomessa sekä siihen vaikuttavista ja sitä haastavista tekijöistä. Väliraportin tarkoituksena on rakentaa kokonaiskuva vapaaehtoistoiminnan kenttään kohdistuvista haasteista ja niiden juurisista sekä tuoda esiin vapaaehtoistoiminnan erilaisia vaikutuksia yhteiskunnassa.

Sisäministeriön pelastusosasto pitää hyvänä, että vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen ja ylläpitämiseen ikääntyvässä yhteiskunnassa kiinnitetään huomiota. Myös hankkeen väliraportin keskeinen havainto vapaaehtoistoiminnan kentän murroksesta on tärkeä ja luo pohjaa vapaaehtoistojen ja -toiminnan tukemiselle. Myös havainto ruohonjuuritasoisen työn merkityksestä toiminnan jatkuvuudelle sekä toimijoiden moninaisuuden ja motivaatiotekijöiden ymmärtäminen ovat tärkeitä.

Sisäministeriö toteaa, että väliraportin aineisto on monipuolinen ja vapaaehtoistoiminnan nykytilan ja sen haasteiden kuvaamisessa on onnistuttu raportissa hyvin. Väliraportissa käyttöön otettu ratkaisu esittää eri lukujen yhteydessä avoimia kysymyksiä käsitelystä teemasta edesauttaa teemojen syventämistä, mutta tuo myös uusia näkökulmia keskusteluun.

Sisäministeriön , että erityisesti digitalisaation vaikutukset ikääntyneiden vapaaehtoistoiminnan jatkuvuudelle tulisi huomioida jatkotyössä.

Sopimuspalokunnat ja muu vapaaehtoinen turvallisuustoiminta ovat hyviä esimerkkejä vapaaehtoisuuden perustuvasta toiminnasta, jolla on suuri merkitys etenkin harvaan asuttujen alueiden pelastustoimen tehtävien hoitamisessa. Toiminta on järjestetty eri puolilla Suomea eri tavoin: osa palokunnista maksaa palkkaa jäsenistölleen, osassa palokuntia korvaus maksetaan palokunnalle. Sopimuspalokuntatoiminta voisikin tarjota hyvän esimerkin, jonka avulla vapaaehtoistoiminnan merkitystä voisi hankkeessa käytäntöjen tasolla tarkastella. Lisäksi palokuntatoiminnan haasteiksi on tunnistettu ikääntyminen ja uusien jäsenten rekrytointi. Tästä näkökulmasta onkin huolestuttavaa, että erityisesti yli 65-vuotiaat peruskoulun tai ammattikoulun suorittaneet ovat aikeissa vähentää tai lopettaa vapaaehtoistoiminnan. Esimerkiksi harvaan asutuilla alueilla palokuntatoiminnan hiipuminen olisi kohtalokasta etenkin, kun samanaikaisesti väestön ikääntymisen ennakoidaan lisäävän tehtävämääriä.

Sisäministeriö pitää hyvänä ajatuksena vapaaehtoistoimintaa koskevan erillislain säätämisen selvittämistä. Myös epäselvyydet työttömän oikeudessa osallistua vapaaehtoistoimintaan tulisi selvittää osana hankekokonaisuutta. Jo nyt on viitteitä siitä, että työttömyyden ja turvallisuuteen liittyvän vapaaehtoistoiminnan yhdistämiseen on liittynyt epäselvyyksiä erityisesti pelastustoimessa. Myös yhteistyömuotojen ja -rakenteiden sekä koordinaation vahvistaminen kunnissa ja tulevilla hyvinvointialueilla tukisi osaltaan vapaaehtoistoiminnan järjestämistä ja kehittämistä.

Väliraportti luo kattavan kokonaiskuvan vapaaehtoistoiminnan nykytilasta ja näin ollen se luo hyvän pohjan hankkeen jatkolle.